

УДК 378.477

Л.В. ВЛАСЕНКО,
*старший викладач кафедри ділової іноземної мови
та міжнародної комунікації
Національного університету харчових технологій (м. Київ)*

В.В. МІРОЧНИК,
*старший викладач кафедри ділової іноземної мови
та міжнародної комунікації
Національного університету харчових технологій (м. Київ)*

РОЗВИТОК НАВИЧОК ГОВОРІННЯ У СТУДЕНТІВ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті розглядаються особливості розвитку іншомовної комунікативної компетенції студентів ВНЗ у професійній сфері спілкування на практичних заняттях з іноземної мови. Описано основні об'єкти дослідження в галузі викладання іноземних мов у вищому технічному навчальному закладі, одним з яких є іншомовна комунікативна компетентність, яка розглядається як структурний елемент професійної компетентності майбутнього фахівця.

Ключові слова: іншомовна компетенція, спілкування, професійна сфера спілкування.

Розвиток міжнародних відносин України у сферах економіки та техніки ставить перед суспільством ряд вимог, і головною із них вважається знання іноземної мови, а саме вміння спілкуватися із колегами з-за кордону, проводити переговори, вести відеоконференції.

Не є винятком і випускники вищих немовних навчальних закладів, які на рівні із представниками профільних лінгвістичних та педагогічних навчальних закладів могли б успішно конкурувати на ринку праці.

Проблема розвитку навичок говоріння у студентів нефілологічних спеціальностей, зокрема тих, хто навчається на економічних та технічних спеціальностях, часто привертала до себе увагу дослідників. Цьому питанню присвячено праці таких дослідників, як І.М. Берман, Е.П. Комарова, Т.С. Серова, О.Б. Тарнопольський, С.К. Фоломкина, та багатьох інших дослідників.

Мета статті – дослідити основні умови та фактори розвитку навичок говоріння студентів економічних та технічних спеціальностей.

Вихід українських підприємств та організацій на міжнародний ринок, а також виникнення та поширення нових сучасних засобів усної та писемної комунікації зумовлюють соціальне замовлення суспільства на підготовку кваліфікованих фахівців, які б практично володіли навичками та вміннями іншомовного професійного спілкування іноземною мовою і були готові до співпраці зі своїми партнерами за кордоном. Основним із завдань вивчення іноземної мови у технічних вищих навчальних закладах є навчити студентів професійному мовному спілкуванню, сприяти одержанню студентами знань, вмінь та навичок, які б дали змогу студентам у майбутньому бути спеціалістами, вміти вільно використовувати іноземну мову у професійній діяльності.

Провідним напрямком в оволодінні іноземною мовою студентами немовних вищих навчальних закладів є здобуття студентами такого рівня комунікативної компетенції, який би

дозволяв використовувати іноземну мову в певній галузі професійної діяльності [1]. Згідно з освітньо-професійною програмою підготовки бакалавра, спеціаліста і магістра (2002) головним завданням в оволодінні іноземною мовою студентів ВНЗ є «формування необхідної комунікативної спроможності у сферах професійного та ситуативного спілкування в усній та письмових формах» [2]. Тому майбутні фахівці повинні володіти навичками та вміннями як важливими аспектами професійної діяльності. Значення іноземної мови в суспільстві збільшується також у зв'язку зі зміною діяльності підприємств, впровадженням міжнародних зв'язків. Для цього потрібно мати висококваліфікованих спеціалістів, здатних не лише читати літературу за спеціальністю, але й спілкуватися хоча б однією іноземною мовою. Майбутні роботодавці сподіваються найняти на роботу працівника, який:

- вміє самостійно вирішувати різноманітні проблеми, тобто застосовувати знання, здобуті в процесі навчання;
- вміє та може творчо та креативно мислити;
- володіє словниковим запасом, який здатний застосовувати залежно від ситуації;
- вміє здобувати нові знання, здатний до самоосвіти [1, с. 109–110].

Випускник немовного вищого навчального закладу повинен вивчати можливості закордонних партнерів, їх роботу, бізнес-досягнення з метою впровадження кращих результатів у свою роботу; за допомогою безпосереднього спілкування з іноземними партнерами. Також повинен підтримувати з ними ділові контакти, проводити переговори, відеоконференції, вести ділову бесіду, в тому числі й однією з іноземних мов.

Однак багато студентів при вивченні іноземної мови стикаються з проблемою «боязні» говоріння, психологічна неготовність студентів спілкуватися. Саме боязнь та погана володіння іноземною мовою, як зазначає І. Коваль [3], породжують специфічну тривогу. Тому, на наш погляд, слід більше уваги приділяти саме бар'єру подолання боязні говоріння ще на початковому етапі вивчення мови.

Таким чином, перед викладачем постає проблема пошуку методів та прийомів зняття так званих мовних «бар'єрів», поліпшення психологічного стану студента протягом процесу навчання. Одним зі шляхів вирішення даної проблеми є запровадження на заняттях комунікативних ігор. З одного боку, це сприяє формуванню основних лексичних моделей висловлювання, вміння поставити і відповісти на запитання, сформулювати та висловити власну думку, наказати, запропонувати, аргументувати, заперечити, погодитися. При організації виконання комунікативних завдань слід враховувати такі фактори: правильний вибір рівня коригування діяльності студента – повний, частковий або мінімальний; забезпечення студентів необхідними для виконання завдання опорами, які допомагають будувати висловлювання з мовленнєвої точки зору, або природними – картами, схемами, цифровими даними тощо; одночасна парна й групова робота студентів. Використання таких ігор на заняттях дає можливість активізувати комунікативну діяльність студентів, дозволяє їм реалізувати свої здібності, вміння застосовувати набуті знання на практиці, знімає напругу та втому, поліпшує психологічний клімат у групі.

На формування психологічної готовності студентів до спілкування іноземною мовою впливають як умови навчання, так і їх індивідуальнопсихологічні особливості. На думку С.М. Бучацької, потрібно створювати такі умови, за яких студент був би суб'єктом навчальної діяльності, її активним учасником і творцем [4, с. 139–142]. Це можливо завдяки поєднанню комунікативного методу навчання із сучасними інноваційними технологіями. Використання інформаційних, ігрових, інтерактивних та мультимедійних технологій на заняттях з іноземної мови урізноманітнює процес сприйняття та впливає на формування навичок говоріння. Завдяки комп'ютеру, Інтернету та мультимедійним засобам студентам надається можливість опанувати великий обсяг інформації з подальшим її обговоренням. Також формувати навички іншомовного професійного спілкування можна і за допомогою методу проектів, який дозволяє збільшити обсяг самостійної, індивідуальної, групової роботи студентів. За допомогою різноманітної кількості онлайн-ресурсів можна вдосконалити будь-які навички вивчення іноземної мови.

Структура психологічного бар'єра відображає зміст передбачення успішності бажаної для індивіда діяльності. Його компоненти такі [5, с. 63]:

- переживання, пов'язані з мотивацією до досягнення мети;

– переживання, пов'язані з раціональною та ірраціональною оцінкою умов та наслідків досягнення мети;

– емоційні реакції на ситуацію досягнення мети;

– стан вольових можливостей у ситуації досягнення мети.

Серед тем, які вивчають студенти нашого ВНЗ (економічні спеціальності), хотілося б зазначити «Business Trip», «Telephone. Making a Call», «Booking a Hotel», «At the Airport», «Negotiations» та інші. На нашу думку, дані теми якнайкраще відповідають вимогам сучасного життя молоді. Адже володіючи знаннями із зазначених тем, студент вільно почувати себе у будь-якій ситуації. Запропоновані сайти мають на меті не лише ознайомити із новою лексикою, а й закріпити її, виконуючи вправи on-line, наприклад:

<http://www.businessenglishresources.com/31-2/student-section/business-vocabulary/business-vocabulary-air-travel/> або <https://www.businessenglishpod.com/category/travel/>

Усе це позитивно впливає на розвиток усного мовлення. С.Ю. Ніколаєва вважає, що формуванню навичок усного мовлення сприяють і рольові ігри. Вони викликають жваву зацікавленість і активність у підготовці і проведенні занять. Рольова гра – деяка модель навколишньої дійсності. У момент проведення гри студенти здобувають необхідний досвід в різноманітних ситуаціях. При цьому цей досвід потім обговорюється, і, на відміну від дійсності, людина бачить, що можна змінити. Як результат, в дійсності її дії стають ефективнішими. Якщо до рольової гри додати ще елементи конкурсу, змагання, то процес стає інтригуючим та цікавішим [6, с. 73].

Проте багато студентів вважають, що однією із причин, чому вони бояться говорити іноземною мовою на занятті, є погане знання мови, відсутність впевненості у правильному вживанні лексичних та граматичних структур, тобто у них різний рівень володіння іноземними мовами, оскільки групи у ВНЗ формуються за фахом, а не за рівнем знань з іноземної мови, а це, у свою чергу, знижує інтерес до оволодіння іноземними мовами. Також причина полягає і у недостатній кількості годин з іноземної мови в навчальному плані.

Однак для забезпечення формування умінь та навичок іншомовної комунікації необхідно, на думку науковців-практиків, використовувати методику взаємопов'язаного навчання, коли в центрі навчання є читання, але відповідні йому вміння і навички формуються в тісному зв'язку з говорінням, аудіюванням, письмом. Тим самим забезпечується одночасний розвиток вмінь та навичок і у відповідних видах іншомовної мовленнєвої діяльності [7, с. 223].

Основним об'єктом дослідження в галузі викладання іноземних мов у вищому технічному навчальному закладі є іншомовна комунікативна компетентність, яка розглядається як структурний елемент професійної компетентності майбутнього фахівця. Тенденція до професіоналізації викладання іноземних мов загалом реалізується у формуванні навичок спілкування за професійною тематикою, однак такий підхід, як свідчать дослідження та практика, не дозволяє вирішувати завдання формування умінь та навичок, необхідних студентові для виконання завдань професійного змісту з використанням засобів іноземної мови. Тому формування іншомовної професійної компетентності, яке передбачає «накладання» іншомовних навичок на предметний зміст професії під час виконання професійних завдань, вбачається як підхід, у межах якого викладання дисципліни «Іноземна мова» у навчальному плані підготовки майбутнього фахівця не є формальним, а змістовно спрямоване на досягнення загальної мети навчання студента у вищому технічному навчальному закладі – формування його професійної компетентності.

Перспективним напрямом подальших наукових досліджень іншомовної професійної компетентності може стати розробка дидактичної моделі її формування у студентів вищих технічних навчальних закладів з урахуванням можливостей інформаційних освітніх технологій.

Список використаних джерел

1. Занина Л.В. Основы педагогического мастерства. Серия «Учебники, учебные пособия» / Л.В. Зенина, Н.П. Меньшиков. – Ростов н/Д.: Феникс, 2003. – 288с.
2. Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра, спеціаліста і магістра. – Міністерство освіти і науки України. – К., 2002. – 51с.
3. Коваль І.В. Психологічні ефекти спільної діяльності під час вивчення німецької мови / І.В. Коваль // Проблеми загальної та педагогічної психології: зб. наук. праць Інституту

психології ім. Г.С. Костюка АПН України / за ред. С.Д. Максименка. – Т. VI, вип. 8. – К.: Вид-во Інституту психології, 2004. – С. 150–157.

4. Бучацька С.М. Психологічні особливості підготовки студентів з іноземної мови / С.М. Бучацька // Зб. наук. праць НАДСПУ. – Хмельницький: Вид-во Національної академії СПУ, 2005. – № 33, ч. II. – С. 139–142.

5. Массанов А.В. Психологічні бар'єри в самовизначенні особистості / А.В. Массанов. – Одеса: Видавець М.П. Черкасов, 2010. – 371 с.

6. Ніколаєва С.Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов / С.Ю. Ніколаєва. – К.: Левіт, 2008. – 285 с.

7. Tomas P. *The Art and Craft of Teaching*. – Cambridge, MA: Harvard University Press, 1984. – 318 p.

References

1. Zanina, L.V., Menshikova, N.P. *Osnovy pedagogicheskogo masterstva. Seria "Uchebniky, uchebnye posobia"* [Bases of pedagogical skill. A set "Textbooks, manuals"]. Rostov na Donu, Fenix, 2003, 288 p.

2. *Osvitnio-profesiina programa pidgotovky bakalavra, spetsialista, magistra*. – *Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy* [Educationally-professional program of preparation of bachelor, specialist and master's degree. Department of education and science of Ukraine]. Kyiv, 2002, 51 p.

3. Koval, I.V. *Psyhologichni efekty spilnoi dialnosti pid chas vyvchennia nimetskoï movy, Problemy zagalnoi ta pedagogichnoi psyhologii* [Psychological effects of joint activity during the study of German language, Problem of general and pedagogical psychology]. *Zbirnyk naukovykh prats Instytutu psyhologii imeni G.S. Kostiuka APN Ukrainy, za redaktsiieiu S.D. Marsymenka* [Collection of scientific works of Institute of psychology named after G.S. Kostyuk APS of Ukraine, editor S.D. Maksymenko]. Kyiv, Vydavnytstvo Instytutu psyhologii Publ., 2004, vol. VI, issue 8, pp. 150-157.

4. Buchatska, S.M. *Psyhologichni osoblyvosti pidgotovky studentiv z inozemnoi movy* [Psychological features of students preparation of foreign language]. *Zbirnyk naukovykh prats NAD-SPU* [Collection of scientific works of SAESPU]. Khmelnytskyi, Publishing house of the National academy of SPU, 2005, no. 33, part 2, pp. 139-142.

5. Massanov, A.V. *Psyhologichni bariery v samovyznachenni osobustosti* [Psychological barriers in self-determination of personality]. Odessa, M.P. Cherkasov Publ., 2010, 371 p.

6. Nikolaieva, S.Yu. *Osnovy suchasnoi metodyky vykladannia inozemnykh mov* [Bases of modern methodology of foreign languages teaching]. Kyiv, Levit Publ., 2008, 285 p.

7. Tomas, P. *The Art and Craft of Teaching*. Cambridge, Harvard University Press, 1984, 318 p.

В статье рассматриваются особенности развития иноязычной коммуникативной компетенции студентов вузов в профессиональной сфере общения на практических занятиях по иностранному языку. Описаны основные объекты исследования в области преподавания иностранных языков в высшем техническом учебном заведении, одним из которых является иноязычная коммуникативная компетентность, рассматриваемая как структурный элемент профессиональной компетентности будущего специалиста.

Ключевые слова: иноязычная компетенция, общение, профессиональная сфера общения.

The article deals with the development of university students' foreign language communicative competence in the sphere of professional communication at the English lessons. It is described the main matters of research during the foreign language studying in Technical Higher Educational establishments and they are foreign language competence that is overviewed as structural element of professional competence of future specialist.

Key words: foreign language competence, communication, professional sphere of communication.

Одержано 7.11.2016.